

Overvåking av kløverhumle på Romerike i Akershus i 2025

Rapport til Miljødirektoratet og Statsforvalteren i Østfold,
Buskerud, Oslo og Akershus fra La Humla Suse

Roald Bengtson

Kløverhumle dronning fotografert på rødkløver vest for Stensboddvegen 170 (Lamo) i Nes kommune den 27. juli 2025 etter frislipp igjen etter et lite opphold på glass.
Foto: Roald Bengtson.

Oslo, 29. oktober 2025

INNHold

FORORD	3
RESULTATER	4
Funn av kløverhumle på Romerike i 2025	4
<u>Turer til andre datoer og/eller andre steder i 2025</u>	15
Kjeller 22. og 24. mai	15
Kjeller og omegn 31. mai	17
Kjeller 9. juni	17
Traktene Gardermoen–Jessheim 12. juni	18
Lillestrøm og Lørenskog kommuner 24. og 25. juni	19
Gardermoen og omegn 8. juli	21
Fjerdingby i Rælingen 19. juli	22
Lørenskog kommune 20. juli	24
Nittedal, Lillestrøm, Gjerdrum og Nannestad 22. juli	26
Nes og noe i Aurskog-Høland 27. juli	33
Eidsvoll og Hurdal 28. juli	36
Nannestad 10. september	37
Oppsummering og forslag til veien videre	40

NB: Det er langt på vei brukt forkortede overskrifter i denne innholdsfortegnelsen.

FORORD

Denne rapporten presenterer et mindre overvåkingsprosjekt angående kløverhumle på Romerike i 2025, og kan ses i sammenheng med et langt mer omfattende prosjekt med samme formål i 2023 (jf. den 162 siders rapporten; Bengtson 2024).

Søknad (ref. 25S5064D) datert 10. januar 2025 ble levert fra La Humla Suse (LHS) til Miljødirektoratet. Søknaden gjaldt «Tilskuddsordningen til tiltak for å ivareta natur» (ny fra 2025). LHS fikk tilsagnet 27. mars 2025 (ref. 2025/1911). Brevet er undertegnet av Karsten Butenschøn (seksjonssjef ved Klima- og miljøvernavdelingen hos Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus, SFØBOA) og Øystein Røsok (seniorrådgiver og saksbehandler, Klima- og miljøvernavdelingen, SFØBOA). Vi ønsker å takke både dem og Miljødirektoratet for bevilgningen til prosjektet. Vi søkte imidlertid om hele 205 000 kroner, men fikk kun tildelt 50 000 kroner – blant annet fordi at det ikke ble funnet kløverhumle i det store prosjektet i 2023 (et utpreget uår for arten). Kløverhumle ble i 2025, i motsetning til i 2023, funnet i Ullensaker (én dronning) og på noen få steder i Nes kommune. Pengene kommer fra Stortingets budsjettvedtak kap. 1420 post 80, og Statsforvalterens prosjektnummer er 322012. Vi håper at mer penger kan bevilges til oppfølging av denne ikoniske, spektakulære og sterkt truede arten i 2026. Kløverhumle kan reddes med enkle tiltak.

Fra tilsagnsbrevet: «Nå er det viktig å dokumentere at arten er til stede før det tildeles store summer til overvåking. Vi tildeler midler under forutsetning om at det vesentlige av summen benyttes til ettersøk etter kløverhumle, og en begrenset sum settes av til rapportering. Rapporteringen bør kunne gjøres enkel. I tillegg til at funn legges inn i *Artsobservasjoner*, er det tilstrekkelig med en kort rapport som oppsummerer funnene av kløverhumle og eventuelt tilstand på lokalitetene med funn.»

«Tilskuddsordningen til tiltak for å ivareta natur» erstatter de tidligere tilskuddsordningene for truede naturtyper, truede arter, ville pollinerende insekter, verdifulle kulturlandskapsområder og fjerning av fremmede organismer. Bredden i den nye ordningen skal gi bedre mulighet til å få synergier av ulike tiltak, samt å prioritere de tiltakene som har størst positiv effekt for å nå vedtatte mål for natur.

Totalt er det lagt ned betydelig mer arbeid enn budsjettert både i felt og angående rapportering i dette prosjektet, og den omfattende rapporten for 2023 gir et ekstra godt grunnlag for senere overvåkinger av kløverhumle på Romerike. Rapporten for 2023 (Bengtson 2024), sammen med kilder det henvises til i den, bør kunne fungere som en «verktøykasse» for senere kløverhumleprosjekter på Romerike.

Denne rapporten er helt kortfattet, for det kan henvises til masse relevant stoff i Bengtson (2024). Det er for øvrig med 30 bilder og syv kart i denne rapporten for 2025.

Takk til: Statsforvalteren i ØBOA og Miljødirektoratet. Christian Steel (to dager, samt for bilder og innlegging av funn i *Artsobservasjoner*), Eivind Krey Nitter (én dag), Kåre Homble (én dag) og Lars Grani (én dag) for god assistanse i felt. Frauke Heivand og Vibeke Vatne i La Humla Suse. Lise Merete Brekke og Charlotte Aurora Schmedling i Akershus fylkeskommune for at jeg ble involvert i et oppdrag med befarings langs en veitrase fordelt på kommunene Lillestrøm og Lørenskog. De to dagene i felt 24. og 25. juni ga muligheter for en ekstra titt igjen på lokaliteter i Kjeller-området der kløverhumle er funnet tidligere. Anders Endrestøl for to fine kart. Trond Wang (styreleder) i Boligsameiet Kløverenga Terrasse på Kjeller i Lillestrøm kommune. Kari Anne Taije i Rælingen.

Oslo, 29. oktober 2025

Roald Bengtson (La Humla Suse)

RESULTATER

Funn av kløverhumle på Romerike i 2025

Det ble foretatt 13 turer med tanke på kløverhumle i dette prosjektet på Romerike i 2025, men 10 turer hvis de to tidligste turene (22. og 24. mai) og den seneste turen (10. september) holdes utenfor. Først presenteres resultater fra de tre datoene med funn av kløverhumle, og funnene av arten er lagt inn i *Artsobservasjoner* og er dermed tilgjengelige også i *Artskart*.

Lokalitetsnavn med tilhørende koordinater er langt på vei som i rapporten for prosjektet i 2023, og den rapporten inneholder generelt mye stoff om kløverhumle og relatert: Bengtson, R. 2024. *Overvåking av kløverhumle på Romerike i 2023. Rapport fra La Humla Suse til Miljødirektoratet og Statsforvalteren i Oslo og Viken*. 162 s.

Denne rapporten publisert i 2024 ble laget svært omfattende av hensyn til framtidig overvåking av kløverhumle på Romerike. Og flere av lokalitetene presentert der har vært undersøkt med henblikk på kløverhumle i en årrekke også før 2023 og igjen i 2025 (noen av dem også i 2024 i privat regi).

Under her presenteres funn av kløverhumle i 2025, fordelt på kommunene Ullensaker (12. juni) og Nes (21. og 27. juli). I tillegg til det nevnt under her kommer et funn gjort av Lars Grani i Nannestad. Han fotograferte en kløverhumle på plenen hjemme hos seg i Kirkevegen 29 den 10. august i år (han viste meg bilder på mobilen sin den 10. september). Ingen tvil om art, men kaste ikke lett å avgjøre på bildene. Funnet er ikke lagt inn i *Artsobservasjoner*.

Utenom funnene av kløverhumle i dette prosjektet, er det i skrivende stund (28. oktober) ikke kjent andre funn av kløverhumle fra Norge i år. Et funn fra Trondheim kommune den 3. august viser i stedet en hann av åkergjøkhumle (se i *Artsobservasjoner*).

12. juni 2025

Roald Bengtson

Vilbergvegen 124 (Møller Bil Jessheim), Ullensaker kommune

32V6188796672156 (10 m presisjon)

Kløverhumle dronning uten pollenklumper håvet kl. 16.22 og fotografert på glass kl. 16.32 (se bildet under her). En dronning uten pollenklumper på rødkløver og rundbelg sett kl. 17.25, men umulig å vite om samme dronning som den første. Ikke forsøkt håvet.

Tett i tett med rundbelg og noe mindre med rødkløver i full blomstring i et sådd felt på rundt 100 x 5 meter – se bildet lenger under her som viser deler av det flotte habitatet.

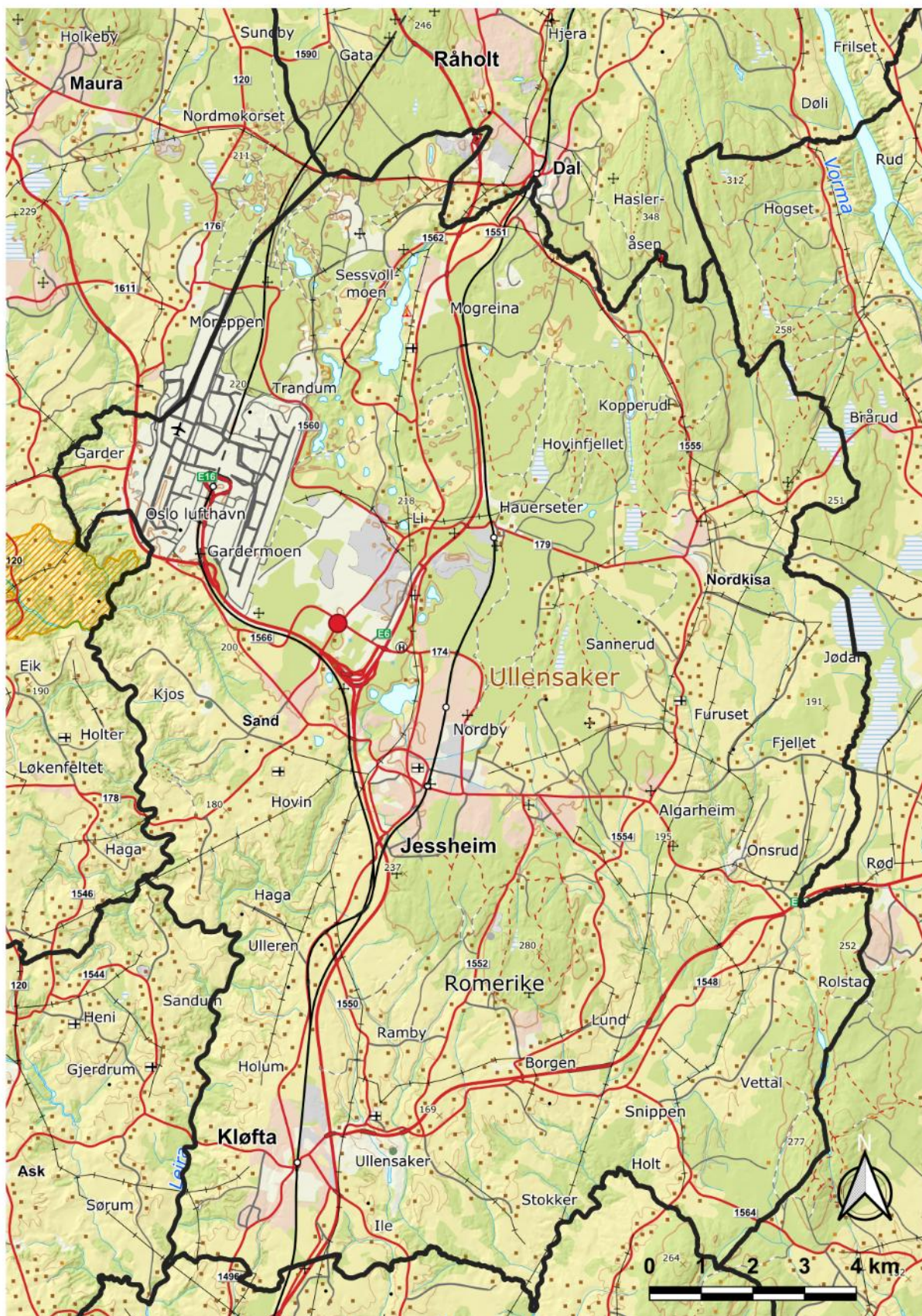
Møller Bil hadde sådd utenfor sine lokaler her jeg var. Det var ett av tiltakene for å bli miljøsertifisert (jf. BREEAM). De hadde etablert seg her i 2023, forsto jeg – og første året med blomstereng her var visst i år. Feltet med rundbelg og rødkløver tett i tett som jeg sjekket, var som nevnt på ca. 100 x 5 meter. I tillegg et areal som lå i skyggen mens jeg var her. Det ble minst åtte arter av humler som jeg fant her da (inklusive gresshumle).

Kløverhumledronningen fotografert på glass kl. 16.32. Foto: Roald Bengtson.

Habitatet fotografert kl. 16.04. Mye rundbelg og bra med rødkløver. Foto: Roald Bengtson.

Rødt plott viser eneste funn av kløverhumle i Ullensaker i 2025, til tross for at også en rekke andre lovende lokaliteter ble undersøkt i kommunen (og flere av dem med tidligere funn av arten). Funnet over her ble gjort ved Vilbergvegen 124 (Møller Bil Jessheim) på rundbelg og rødkløver den 12. juni. Kart: Anders Endrestøl. Kartgrunnlag: *Norge Digitalt*.

21. juli 2025

Ullershovvegen, Nestangen i Nes kommune

Roald Bengtson

Jf. også et prosjekt her i 2022 med henblikk på pollinatorer, og da fant jeg godt med kløverhumle og slåttemumle langs Ullershovvegen.

Jeg undersøkte nå langs Ullershovvegen fra hovedveien der den passerer forbi Nes kirke og inn til Nes kirkeruin (samme strekning som i 2022). Mindre kløverhumlemat her nå enn i 2022, men det har mye å gjøre med driften som veksler litt og hvilken dato man undersøker (i hvor stor grad det allerede er slått/beitet). Slåttemarken undersøkte jeg knapt, for skogkløveren som jeg hadde kløverhumle og slåttemumle på i 2022 var sterkt på hell i blomstringen den 21. juli i år. Men stedvis godt med ikke minst rødkløver langs selve Ullershovvegen, og jeg fant fire kløverhumler (en dronning og tre arbeidere; se under her) – samt tre arbeidere av slåttemumle. Det som fungerer er en gunstig drift med henblikk på kløverhumle år etter år, i motsetning til situasjonen på skrotemark (sterkt endret fastmark) overlatt til seg selv og som gjerne gir gode forhold noen få år før suksessjon med steden og problematisk fremmed vegetasjon og/eller menneskers inngrep gir ugunstige forhold igjen. Minst én av gårdene langs Ullershovvegen har økologisk jordbruk.

Stedvis mye rødkløver langs Ullershovvegen i Nes kommune den 21. juli 2025 (kl. 13.37).
Foto: Roald Bengtson.

NV for Nes kirkeruin, Ullershovvegen

32V6362966670614 (10 m presisjon)

Kløverhumle dronning på rødkløver kl. 13.11

Mislykket forsøk på håving, og humlen ble ikke fotografert – men sett godt.

NV for Nes kirkeruin, Ullershovvegen

32V6363046670605 (10 m presisjon)

Kløverhumle arbeider uten pollenklumper høvet på rødkløver kl. 13.13 og fotografert kl.

13.19. Se bildet under her.

Også en arbeider av arten sett på rødkløver både før og etter arbeideren nevnt her, så minst to arbeidere totalt (den første uten pollenklumper, og den siste med litt pollen).

Kløverhumle arbeider fotografert kl. 13.19. Foto: Roald Bengtson.

NV for Nes kirkeruin, Ullershovvegen

32V6362966670614 (10 m presisjon)

Kløverhumle hunn med små pollenklumper håvet på rødkløver kl. 13.47

Liten dronning eller stor arbeider. Se bildet under her tatt kl. 13.54 etter frislipp igjen.

Kløverhumle hunn fotografert kl. 13.54, krypende på en trestamme etter frislipp etter opphold på glass. Foto: Roald Bengtson.

NNV for Nes kirkeruin, Ullershovvegen

32V6362736670749 (10 m presisjon)

Kløverhumle arbeider med pollenklumper håvet på rødkløver kl. 16.00

Fotografert på glass kl. 16.04 (se bildet under her)

Kløverhumle arbeider kl. 16.04. Foto: Roald Bengtson.

SSV for Ullershovfallet, Ullershovvegen

32V6363036670850 (10 m presisjon)

Kløverhumle arbeider uten pollenklumper håvet på rødkløver ca. kl. 16.20

Fotografert på glass kl. 16.22 (se bildet under her)

Kløverhumle arbeider kl. 16.22. Foto: Roald Bengtson.

27. juli 2025

Nes kommune

Roald Bengtson (RB) og Christian Steel (CS)

Ø for Evangvegen 2, Drognes

32V6370236666875 (10 m presisjon)

Kløverhumle arbeider uten pollenklumper håvet på rødkløver kl. 13.13 i en stor skrotemarkskråning med blant annet mye rødkløver

Fotografert på glass kl. 13.28 (se bildet like under her)

Kløverhumle arbeider fotografert kl. 13.28. Foto: Roald Bengtson.

V for Stensboddvegen 170 (Lamo)

32V6359116662728 (10 m presisjon)

Kløverhumle ny dronning med pollenklumper håvet på rødkløver kl. 14.36

Fotografert på rødkløver etter frislipp igjen – se bildet under her tatt kl. 14.52. Enorme mengder med rødkløver i blomstring her, selv om ikke alle blomsterhodene var like friske lenger (jf. all tropevarmen i sommer).

Kløverhumle dronning fotografert på rødkløver kl. 14.52 etter frislipp etter opphold på glass. Foto: Roald Bengtson.

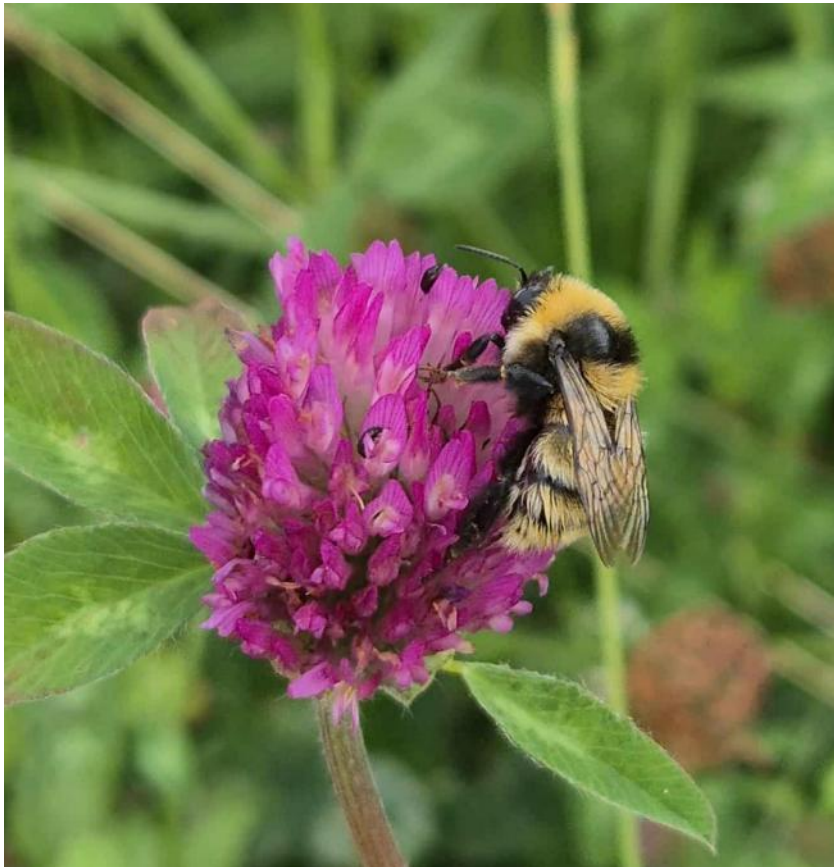

Fortsatt enorme mengder med rødkløver i blomstring her V for Stensboddvegen 170 (Lamo) i Nes kommune den 27. juli 2025 (bildet ble tatt kl. 14.48). Foto: Roald Bengtson.

N for Haugli, Stensboddvegen

32V6356456662841 (10 m presisjon)

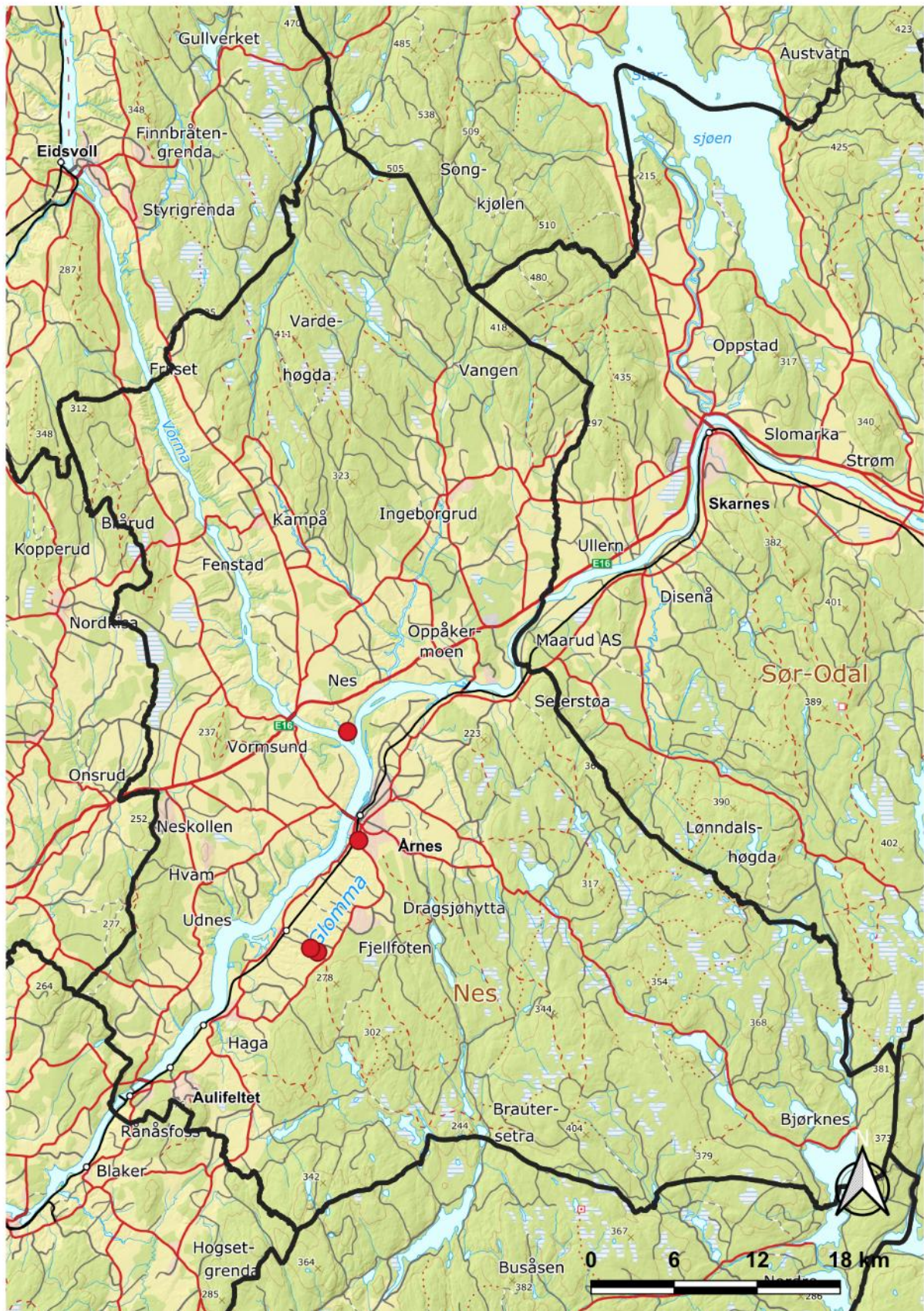
Kløverhumle arbeider uten pollenklumper håvet på rødkløver, og fotografert kl. 15.13 etter frislipp igjen (se bildet like under her). Enorme mengder med rødkløver i blomstring her, selv om ikke alle blomsterhodene var like friske lenger (jf. all tropevarmen i sommer).

Kløverhumle arbeider fotografert kl. 15.13. Foto: Christian Steel.

Den 27. juli tok jeg også andre områder i Nes kommune sammen med Christian Steel, og storparten av tidligere lokaliteter med funn av kløverhumle og en del andre lokaliteter uten funn fra før her ble sjekket. Det står jevnt over ikke veldig bra til på lokalitetene med tidligere funn, og vi fant ikke kløverhumle her. Imidlertid fant vi altså kløverhumle på to lokaliteter uten tidligere funn av arten i denne kommunen (jf. over her). Her er det antagelig et betydelig antall kløverhumler, men vi brukte ikke veldig lang tid i området.

Mer om det nevnte andre fra denne dagen kommer utover i rapporten fra side 33.

Røde plott viser funn av kløverhumle i Nes kommune i 2025. Plottet øverst står for noen få funn nær hverandre langs Ullershovvegen den 21. juli. Plottet i midten viser et funn ved Drognes 27. juli, og plottene nederst viser to funn ved Stensboddvegen den 27. juli.
Kart: Anders Endrestøl. Kartgrunnlag: Norge Digitalt.

Turer til andre datoer og/eller andre steder i 2025

Kjeller i Lillestrøm kommune 22. og 24. mai 2025

Roald Bengtson

Turer til Kjeller i Lillestrøm kommune 22. og 24. mai var i utgangspunktet ikke en del av prosjektet, men i privat regi. Målet var å se hvor langt våren var kommet med blant annet blomstring, samt å gjøre et forsøk på å finne kløverhumle rekordtidlig (i 2018 ble en dronning sett på vingene den 25. mai). Fenologisk betraktet var det sannsynlig at noen dronninger av kløverhumle våknet opp av dvalen før 25. mai i år på steder med tidlig vår på Romerike, og Kjeller er typisk et slikt område.

Det ble derfor tilbrakt noen ettermiddagstimer på Kjeller 22. og 24. mai i år. Selv om ganske barske værforhold med vind, skyer og lave temperaturer (men imidlertid ikke nedbør), var det godt med humledronninger i sving på primært gjerdevikke. Imidlertid var steinhumle helt dominerende art. Den største positive overraskelsen på Kjeller i år, var gode forekomster av gjerdevikke igjen. Det har vært en svært viktig plante tidlig i sesongen for kløverhumle i en årrekke på Kjeller, og ikke minst i det meget gode året for kløverhumle og slåttehumle her i 2015. Etter noen år med lite gjerdevikke å se på Kjeller i senere år, var det altså gledelig godt med planten her i år igjen – og den var i fin blomstring allerede 22. mai. Det ga grunn til optimisme med henblikk på å finne kløverhumle, men verken den arten eller slåttehumle ble funnet på Kjeller i år.

Også sibirertebusk er attraktiv for kløverhumle fra sent i mai, men sibirertebusk var jevnt over allerede sterkt på hell i blomstringen på Kjeller den 22. mai i år (jf. den meget tidlige våren). Sibirertebuskene som det tenkes på når det gjelder Kjeller, er imidlertid høyvokste og dermed ikke så enkle å få sjekket godt angående humler på besøk (kløverhumle er for øvrig kun påvist én gang på sibirertebusk her, men planten brukes nok flittig av arten). Sibirertebusken i krysset Sildreveien/Fiolbakken, der kløverhumle er påvist én gang tidligere, var heller *litt* på hell i blomstringen den 22. mai – men noen humler ble sett i den da.

Tre lokaliteter som hadde godt med gjerdevikke på Kjeller i år er et areal mellom Instituttveien 8 og 10 (benevnt «Gjerdevikkeskråningen» for flere år siden, og er på 32V6145236650026 med 25 m radius), areal ved Kløverenga terrasse og Kjeller barnehage (32V6147256649721 med 100 m radius), samt areal ved Justervesenet (Fetveien 99, på 32V6136436650411 med 100 m radius). På de to førstnevnte stedene er det gjort flere funn av kløverhumle for en del år siden, men aldri ved Justervesenet som først er sjekket et fåtall ganger i senere år (imidlertid et funn av slåttehumle her tidligere, og det bør følge være et godt egnet sted for kløverhumle også).

Bra med gjerdevikke i blomstring ved Kløverenga Terrasse på Kjeller den 22. mai 2025 (bildet ble tatt kl. 15.28). Foto: Roald Bengtson.

Bra med gjerdevikke i blomstring ved Instituttveien 8/10 på Kjeller den 22. mai 2025 (bildet ble tatt kl. 16.29). Foto: Roald Bengtson.

Kjeller og omegn i Lillestrøm kommune 31. mai 2025

Roald Bengtson

En ny tur tatt til Kjeller og omegn, og da fra kl. 11.50 til 18.30 i felt. Igjen ble arealene hos Instituttveien 8–10, Kløverenga terrasse + Kjeller barnehage og Justervesenet sjekket. Mer skyet enn meldt, men likevel greie nok forhold for humler – og minst syv arter ble sett. Dog ble ikke mange humleindivider funnet totalt sett. Denne dagen ble også Løkendalen og trakter ved Skedsmo kirke undersøkt. Ikke så fine habitater, med unntak av stedvis godt med gjerdevikke i blomstring langs Prost Holms vei. Mye russekål (SE) stedvis i Løkendalen.

Kjeller i Lillestrøm kommune 9. juni 2025

Roald Bengtson

Ettermiddag og tidlig kveld med mest skyet vær ble arealene ved Kløverenga terrasse + Kjeller barnehage, Instituttveien 8–10 og Justervesenet undersøkt nok en gang. Gjerdevikke var ofte noe på hell i blomstringen da, og en del annen vegetasjon på vei opp som raget over gjerdevikke (som høyt gress). Samtidig var noen senere kløverhumleaktuelle plantearter i begynnelsen blomstring: eksempler er gulflatbelg, rødkløver og skogkløver. Mye av problemlanten landøyda mellom Instituttveien 8 og 10, men ikke i blomst ennå da. Dagen ble avsluttet med at jeg gikk fra sentralt på Kjeller og til Nylendlia (tidligere skisenter, men med nye og andre planer nå). Ikke så mye av stedege planter for kløverhumle. Mer gress og fremmede planter (som SE-arten hagelupin).

Et stort felt med SE-planten hagelupin ovenfor og bortenfor Justervesenet, som ses oppe til høyre i bildet, den 9. juni 2025 (bildet ble tatt kl. 16.49). Få humler da. Foto: Roald Bengtson.

Mye gjerdevikke hos Justervesenet på Kjeller den 9. juni 2025 (bildet ble tatt kl. 17.10), men allerede noe på hell i blomstringen. Foto: Roald Bengtson.

Traktene Gardermoen–Jessheim i Ullensaker 12. juni 2025 (supplerende)

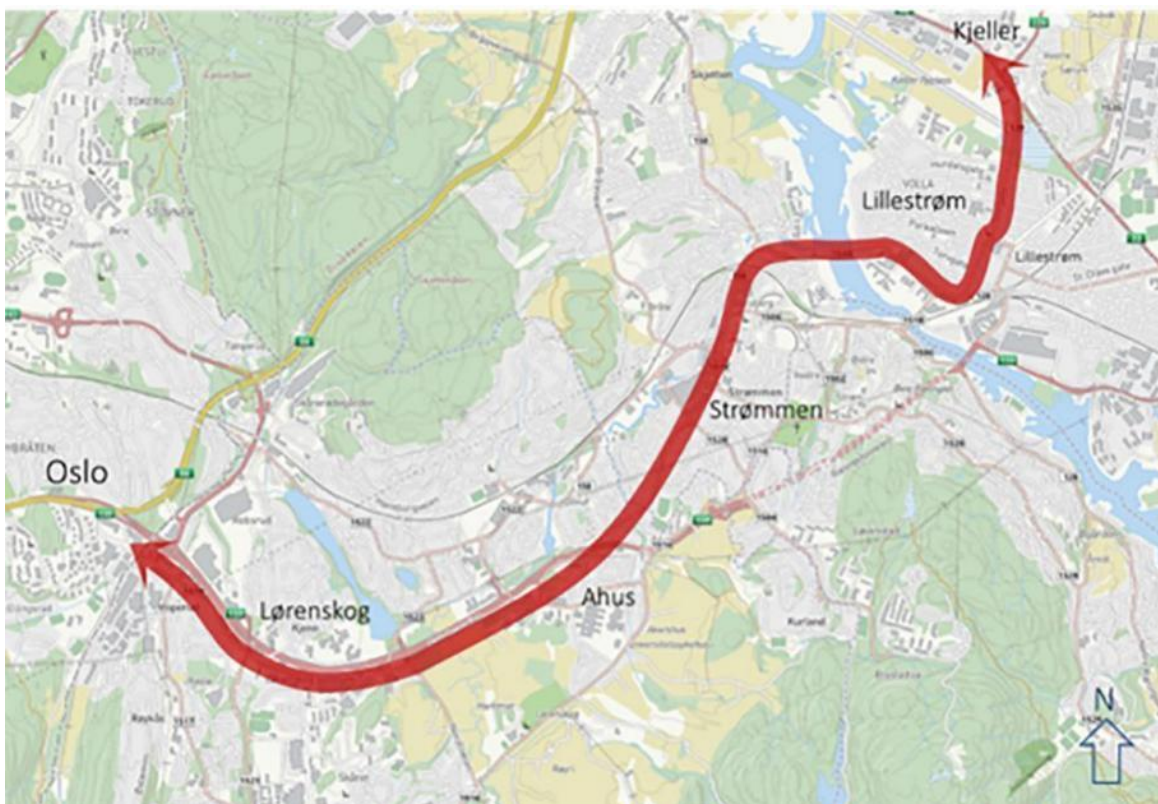
Roald Bengtson

Denne dagen (med bra værforhold) ble også noen andre lokaliteter utenom der kløverhumlen ble funnet undersøkt. Ikke så bra forhold for kløverhumle ved hotellet Radisson Blu like ved flyplassterminalen den 9. juni, men rødkløveren skulle blomstre i mengder her senere i måneden. Denne dagen en del hagelupin i blomstring – samt noe av gjerdevikke, gulflatbelg og fuglevikke i blomstring. Kløverhumle og slåttehumle er funnet av meg her to tidligere år (i 2020 og 2021), men ikke i 2023 og 2024 til tross for leting her da (mye leting i 2023). På engen ved Gardermovegen 201 (S for Lundby ved Nordre Brudalen bussholdeplass) som Avinor tar seg av, ble det funnet en hann av kløverhumle i 2024. Men den 9. juni i år var det med unntak av SE-arten hagelupin ikke planter i blomst som egner seg for arten (men godt senere på sommeren). Videre til Sand-området NV for Jessheim, med blant annet andre strekninger av Vilbergvegen og i tillegg Skånevegen og Granlivegen. Deretter nordover igjen mot flyplassen, og da atter innom Brudalen-området og Mjælaberg langs Gardermovegen og sør for flyplassen. Passerte blant annet også Brages veg bussholdeplass øst for sørenden av flyplassen. Generelt litt for tidlig til at viktige planter for kløverhumle var i blomstring, med unntak av SE-arten hagelupin som kløverhumle er funnet på flere ganger her og der andre år.

Lillestrøm og Lørenskog kommuner 24. og 25. juni 2025

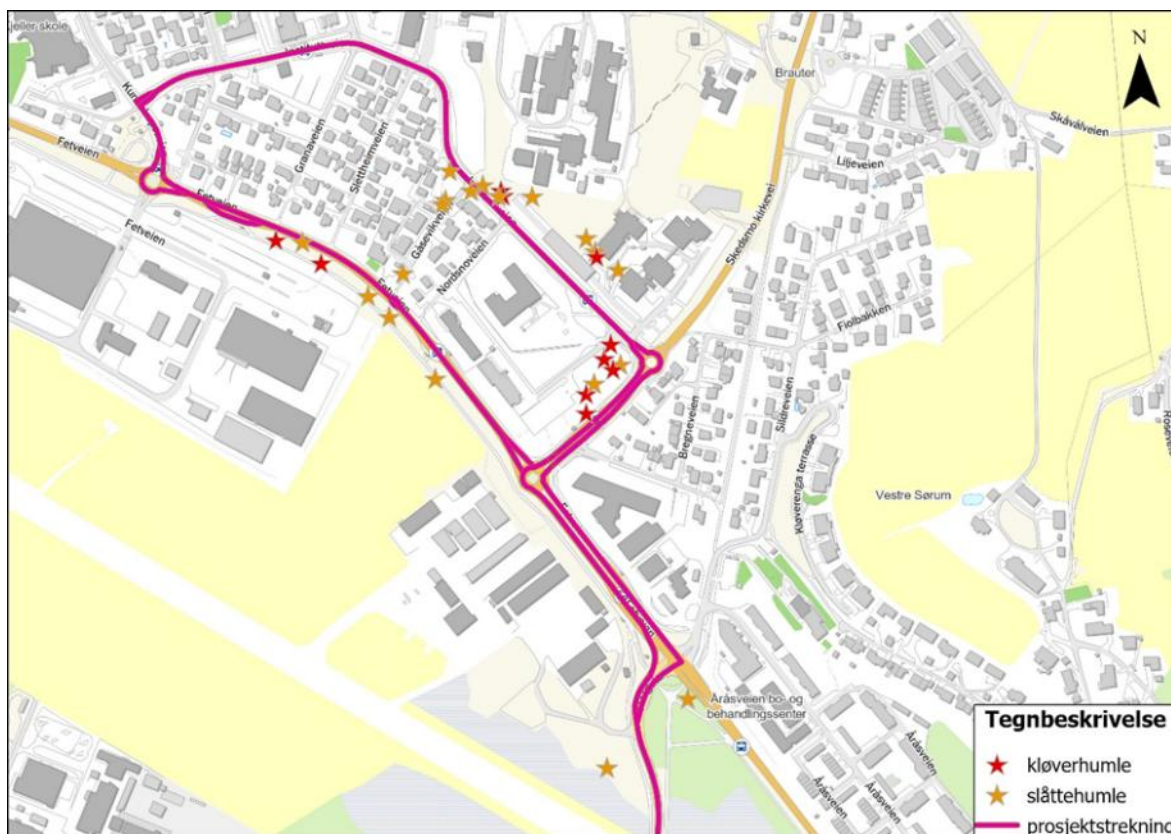
Roald Bengtson, Lise Merete Brekke og Charlotte Aurora Schmedling

Prioritert kollektivtrasé fra Kjeller til Oslo-grensen i Lørenskog (se kart) skulle undersøkes. Befaring sammen med Lise Merete Brekke og Charlotte Aurora Schmedling hos Akershus fylkeskommune i litt blandet vær. Det ble da som en del av det prosjektet med å undersøke en kollektivtrasé, samtidig søkt etter kløverhumle blant annet på Kjeller og omegn i Lillestrøm kommune som en del av oppdraget. Det var da godt med skogkløver i blomstring på de vanlige stedene i skråninger langs østsiden av Instituttveien mellom Instituttveien 8 og 200–300 meter lenger nordvestover på Kjeller, men lite insekter å se. Størparten av lokalitetene vi undersøkte i tilknytning til veier, har nå lav kvalitet med tanke på ikke minst kløverhumle – men flere av dem hadde gode habitater da de huset kløverhumle tidligere.

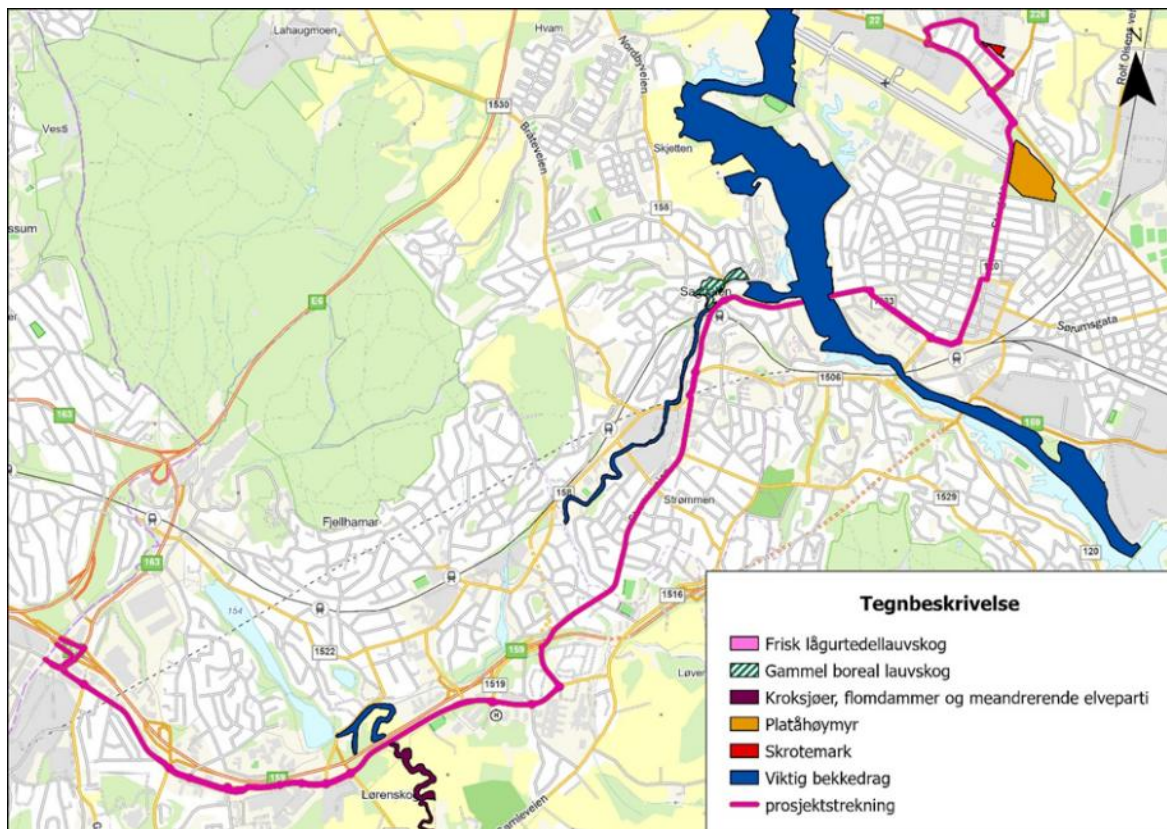

Kartet viser nevnte kollektivtrasé fordelt på kommunene Lørenskog og Lillestrøm.

Kilde: Akershus fylkeskommune.

Deler av nevnte trase med tidligere funn av kløverhumle og slåttehumle plottet av Charlotte Aurora Schmedling hos Akershus fylkeskommune.

Et annet kart som viser traseen med omgivelser. Inntegninger utført av Charlotte Aurora Schmedling hos Akershus fylkeskommune.

Gardermoen og omegn i Ullensaker kommune 8. juli 2025

Roald Bengtson

Bra værforhold. Felt ca. kl. 12.00–20.00.

Radisson Blu ved flyplassterminalen nok en gang. Stedvis godt med rødkløver i blomstring her da, men lite humler å se. Deretter gikk jeg til Hervakrysset og så videre mot Brudalen. Avinor-engen ved Gardermovegen 201: Bedre forhold for kløverhumle her da enn tidligere i sesongen, men klart dårligere enn i 2023 og 2024. Eneste funn av kløverhumle på denne lokaliteten er som tidligere nevnt en hann i 2024 (også slåttemumle ble påvist her da). Det er for næringsrikt og mye av nitrofil vegetasjon. Mye oppslag av løvtrær. Hagelupin (SE), og endog noe rynkerose (SE) nær Gardermovegen. Men også stedvis bra med rødkløver, skogkløver og fuglevikke i blomstring.

Masse rødkløver i blomstring ved Radisson Blu ved flyplassterminalen på Gardermoen den 8. juli 2025 (bildet ble tatt kl. 12.30). Det har merkelig nok ikke blitt funnet kløverhumle og slåttemumle på denne store og fine lokaliteten etter 2021, til tross for mye leting her også i perioden 2022–2025. Foto: Roald Bengtson.

Stedvis mye oppslag av løvtrær på Avinor-engen ved Gardermovegen 201 den 8. juli 2025 (kl. 15.48). Her er det funnet kløverhumle og slåttehumle kun i 2024. Foto: Roald Bengtson.

Et stort areal mellom Brudalen bussholdeplass ved Gardermovegen og avkjørsel til Sand hadde meget gode forhold for kløverhumle i 2023 og 2024, men denne dagen kom jeg til slåtte arealer med mest hvitkløver i blomst. Kløverhumle er neppe påvist her tidligere.

Videre til Sand-området, og stedvis fine veikanter for kløverhumle underveis dit og i Sand-området. Imidlertid også mye dårlig habitat for kløverhumle på en rekke veikantstrekninger, og ett eksempel er at meldestokk og gjeldkarve kunne dominere.

Fjerdingsby i Rælingen kommune 19. juli 2025

Roald Bengtson

Noen timer ettermiddag og kveld

Veldig varmt vær med opptil rundt 30 grader Celsius i skyggen

En eng i **Kirkeveien 9** ved Fjerdingsby, som jeg kom over i 2023, har meget gode forhold for kløverhumle med en rik blomstring av planter i erteblomstfamilien. Hun som eier og driver der tar hensyn til det biologiske mangfoldet. Nok av rødkløver, samt noe av andre planter i erteblomstfamilien, i blomstring her denne dagen. En del av engen allerede slått og hesjet. Bra

med humler i sving, inklusive hagehumle. Kløverhumle er kun påvist én gang i Rælingen kommune (i 2004), og det var ved kirken. Også slåttehumle er påvist kun én gang i kommunen, og det var i 2015. Dette til tross for mye målrettet leting etter de to nevnte artene av humler i Rælingen siden 2012.

Det ser stedvis fint ut for kløverhumle langs Øvre Rælingsveg (inklusive gang- og sykkelvei), fra Fjerdingby bussterminal og til avkjørsel til Marikollen-anlegget.

Marikollen ved Fjerdingby er også sjekket et fåtall ganger før. Store skråninger med skrotemark (sterkt endret fastmark) ovenfor idrettsbaner og i skibakker. Masse rødkløver, og dermed ser det lovende ut for kløverhumle her. Dessverre også store mengder av problematiske fremmedplanter som steinkløver (SE) og hagelupin (SE). Noen humler, inklusive hagehumle, i sving rundt kl. 21.00. Her bør det undersøkes igjen et senere år.

Eng med masse rødkløver på eng i Kirkeveien 9 (Fjerdingby) i Rælingen den 19. juli 2025 (bildet ble tatt kl. 18.33). Foto: Roald Bengtson.

Ett av flere store skrotemarkarealer med masse rødkløver i Marikollen ved Fjerdingby i Rælingen den 19. juli 2025 (bildet ble tatt kl. 21.16). Foto: Roald Bengtson.

Lørenskog kommune 20. juli 2025

Roald Bengtson

Kløverhumle skal aldri være funnet i Lørenskog, men jeg hadde slåttehumle ny for kommunen på sibirertebusk i 2018 (og dermed potensial også for kløverhumle).

Noen timer sen ettermiddag og kveld nå den 20. juli i år

Veldig varmt vær med opptil rundt 30 grader Celsius i skyggen, men også skyet og vind

Denne turen tok mest utgangspunkt i en rekognosering den 2. oktober 2024, da lovende habitater for kløverhumle ble notert minst et par steder.

50 m unna **Circle K**

32V6087586646508 (15–20 m radius)

Skrotemark som bør være aktuell for kløverhumle, men lite relevante planter i blomstring her denne datoen i år.

SV for Håkons vei (blant annet nr. 87)

Langs en asfaltert tursti

32V6087256645562

Ikke så verst forhold for kløverhumle med blant annet rødkløver stedvis her nærmere Circle K, men rødkløveren på hell i blomstringen. Andre steder veldig gjengrodd med fremmede planter (som SE-arten kanadagullris) og stedegen nitrofil vegetasjon (som mye gress)

Se et habitatbilde like under her som ble tatt kl. 19.17

Jeg gikk langs **Skårerveien** tilbake til Circle K igjen

Tok bilde fra koordinatet 32V6088376646296 NNV for Skårerveien 25C av en bra skråning med rødkløver og fuglevikke kl. 20.09 (se bildet på side 26).

Gjengroing med fremmed vegetasjon (som mye kanadagullris til høyre i bildet) og stedegen vegetasjon langs Håkons vei i Lørenskog den 20. juli 2025 (bildet ble tatt kl. 19.17).

Foto: Roald Bengtson.

Mye rødkløver langs Skårerveien i Lørenskog den 20. juli 2025 (bildet ble tatt kl. 20.09), men da naturlig nok sterkt på hell i blomstring etter all tropevarmen. Foto: Roald Bengtson.

Kommunene Nittedal, Lillestrøm, Gjerdrum og Nannestad 22. juli 2025

Roald Bengtson (RB) og Christian Steel (CS)

Se lokalitetene plottet på kart på side 32, men ikke alle av dem aktuelle for kløverhumle.

Været ble veldig varmt (meldt opptil 28 grader Celsius i skyggen). Sol, skyer – og litt regn om kvelden.

Vi dro fra RB i Oslo ca. kl. 09.10 og var tilbake i Oslo igjen rundt kl. 21.45.

Hovedformålet med turen var å sjekke noen tidligere kløverhumlelokaliteter, samtidig som vi ville være på jakt etter nye lokaliteter for arten.

V for Kjonelia (nær Hagan-tunnelen), Nittedal kommune

32V6068586654420 (areal ca. 270 x 20–70 m)

Kjell Magne Olsen (KMO) fant en arbeider av kløverhumle her 9. august 2015, og det er fortsatt eneste kjente funn av arten i Nittedal kommune. Opprinnelige koordinater tatt av KMO for funnet i 2015: 32V6068536654510.

Meget lovende habitat for kløverhumle med masse rødkløver og fuglevikke, samt mye annet, i blomstring her i 2023. Følgelig utmerket skjøtsel, men kanskje likevel ikke utført av hensyn til pollinatorer? Statens vegvesen og Nittedal kommune visste ikke da de tidligere ble spurt om dette.

Fortsatt lovende forhold for kløverhumle denne dagen (22. juli 2025), og vi var her i tidsrommet kl. 09.30–10.40. Imidlertid preget av tørke og avblomstring (jf. tropevarme i flere dager). Godt med rødkløver og fuglevikke, men førstnevnte planteart veldig på hell i blomstringen. Av fremmede probleplanter ble hvitsteinkløver (SE), legesteinkløver (SE) og hagelupin (SE) notert. Blant annet en del humler (inklusive bakkehumle) og honningbie å se.

V for Kjonelia i Nittedal kommune den 22. juli 2025 (kl. 09.32). CS er med på bildet.
Foto: Roald Bengtson.

V for Kjonelia i Nittedal kommune den 22. juli 2025 (kl. 10.19). Stedvis mye rødkløver.
Foto: Roald Bengtson.

V for Kjonelia i Nittedal kommune den 22. juli 2025 (kl. 10.20). Stedvis mye fuglevikke.
Foto: Roald Bengtson.

Ved bussholdeplassen (jf. Buss 400) Åsenhagen skole, Lillestrøm kommune
32V6132336654302

Enorm skrotemark, og koordinatene er tatt i begynnelsen av den ved bussholdeplassen
Rødkløver i stedvis store mengder

De problematiske fremmedplantene hvitsteinkløver (SE), hagelupin (SE) og kanadagullris (SE). Mange humler i sving. Vi avsluttet her kl. 12.05.

Asmyr bussholdeplass (jf. Buss 400), Gjerdrum kommune
32V6140806658713

Ca. 12.10–12.30

Enormt med rødkløver langs strekning på begge sider av veien (se bildet like under her)

I tillegg ble gulflatbelg og fuglevikke notert av relevans for kløverhumle

Mye rødkløver ved Asmyr i Gjerdrum den 22. juli 2025 (kl. 12.16). Foto: Roald Bengtson.

Gjerdrum, Gjerdrum kommune
32V6159726662551 (50 m radius)

CS fant kløverhumle her 9. august 2015

Skrotemark

Ikke så fint her den 22. juli 2025

Også sjekket i 2023

Mogutua/Korsmo/Korsmogutua, Gjerdrum kommune

32V6144206664500

CS fant kløverhumle her 9. august 2015

Under besøket i Gjerdrum kommune den 22. juli 2025 var dette den beste av de fire tidligere kløverhumle-lokalitetene her. Også sjekket i 2023.

Torshaug, Gjerdrum kommune

32V6160036664082

Ca. kl. 13.10–13.35

Vestsiden av veien

CS fant kløverhumle her 9. august 2015

Ikke så fint her den 22. juli 2025

Rødkløver

Kanadagullris (SE)

Fagerfredløs (SE)

Hagelupin (SE)

Også sjekket i 2023

S for Smedhaugen, Gjerdrum kommune

32V6161616665690

Ca. kl. 13.35–13.45

En liten plett i veikant, omgitt av dyrket mark

CS fant kløverhumle her 9. august 2015

Ikke så fint her den 22. juli 2025

Også sjekket i 2023

S for Nylandsvegen 1A, Gjerdrum kommune

32V6123286664371

Bra med rødkløver her og i omegn

Blant annet noen hagehumler ca. kl. 14.40

Vestbyvegen 19 + 21 og omegn, Gjerdrum kommune

32V6126536662927 (25 m radius)

Rødkløver, en del

Fossum, Gjerdrum kommune

32V6125086662912

Ca. kl. 17.05–18.00

Slåttehumle (NT) arbeider med pollenklumper håvet på blåusern kl. 17.35

Fotografert på glass av CS og RB, og deretter tok RB humlen med på sprit siden dette ifølge

Artskart var første funn av arten i Gjerdrum kommune

Blåusern (PH), rødkløver og fuglevikke notert av relevans for kløverhumle

Sandberg, Holter i Nannestad kommune

Koordinater i sørenden: **32V6128146670146**

Stor rødkløverfrøåker på 40–50 dekar

Vi var her rundt kl. 18.15–19.00, og kanskje bare en halvtime

Habitatfotografi (RB) kl. 18.58 (se like under her)

Masser av jordhumler og honningbie

RB var innom her igjen den 10. september sammen med Kåre Homble (og også Lars Grani, som har rødkløveråkeren, var med en stund)

Flere år siden 2015 er det funnet godt med kløverhumle i rødkløverfrøåkre i Nannestad.

Sandberg i Holter i Nannestad den 22. juli 2025 kl. 18.58. Helt enorme mengder med rødkløver i blomstring, og samtidig mye ugressbalderbrå. Foto: Roald Bengtson.

Ukustadkrysset bussholdeplass, Nannestad kommune

32V6124956673176 (25 m radius)

Ca. kl. 19.20–19.35

Jf. funn av en kløverhumledronning på rødkløver her i 2022

En liten skråning

Fortsatt fint her, men skogkløveren på hell i blomstring

Videre ble gulflatbelg, rødkløver og fuglevikke notert av relevans for kløverhumle

Nær og ved innkjørsel til Trugstad gård, Nannestad kommune

Mye rødkløver i veikant – og lang stripe med honningurt, agurkurt, bokhvete og kattost

For øvrig tok vi en titt på avstand på noen få lokaliteter med funn av kløverhumle primært i 2022 i ravinebeiteområder i Nannestad, men det var blant annet nedbeitet her den 22. juli 2025.

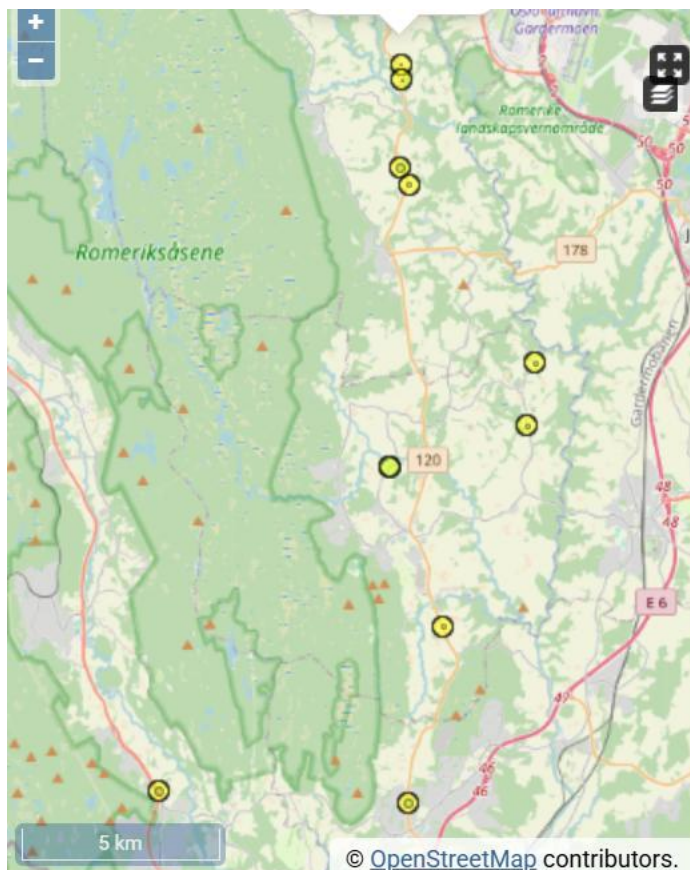
NØ for Trugstad, Nannestad kommune

Ca. kl. 20.15–20.30

Gulflatbelg

Rødkløver

Fuglevikke

Lokaliteter som vi sjekket den 22. juli 2025, men ikke alle av dem er aktuelle for kløverhumle.

Kart: Christian Steel.

Nes kommune 27. juli 2025 (supplerende opplysninger utover kløverhumlefunnene) – samt noe i Aurskog-Høland kommune

Roald Bengtson (RB) og Christian Steel (CS)

Andre områder enn dem sjekket 21. juli i Nes kommune presenteres her, og nå sammen med Christian Steel den 27. juli. Storparten av tidligere lokaliteter med funn av kløverhumle og en del andre lokaliteter uten funn fra før ble sjekket. Det står jevnt over ikke veldig bra til på lokalitetene med tidligere funn, og vi fant ikke kløverhumle på dem. Imidlertid fant vi som nevnt denne dagen kløverhumle på to lokaliteter uten tidligere funn av arten i kommunen.

Turen kan langt på vei ses i sammenheng med turen til Kjell Magne Olsen (KMO) og RB 10. september 2023.

Været ble varmt (mye rundt 20 grader Celsius i skyggen), men overskyet og litt regn. Lite vind. Litt sol i kveldingen.

Vi dro fra RB i Oslo ca. kl. 09.05 og var tilbake i Oslo igjen rundt kl. 20.45.

V for Mogard, Nes kommune

Ca. kl. 09:50–10:10

Det så fint ut for kløverhumle her

Rødkløver

Svanfoss, Nes kommune

Ca. kl. 10.50–11.20

RB-koordinat her fra 2023: 32V6306116677592 (100 m radius)

Trude Starholm og Øyvind Hagen hadde kløverhumle her den 17. juli 2015

RB tok et bilde her kl. 11.01 (se bildet på side 34)

Slått, men en del rødkløver

Hagelupin (SE) og fagerfredløs (SE) notert av problematiske fremmedplanter

Skogkløver

Rødkløver

Svanfoss i Nes kommune den 27. juli 2025 (bildet ble tatt kl. 11.01). Det er ikke funnet kløverhumle her siden 2015, men det er neppe lett stort under aktuell blomstring i senere år. Og denne dagen kom vi til slåtte arealer her. Foto: Roald Bengtson.

Runnibakken, Nes kommune

Ca. kl. 12.40–12.50

Skogkløver

Lørenvegen, Nes kommune

Ca. kl. 13:40–13:50

Rødkløver

V for Østhagen, Nes kommune

Ca. kl. 13:55–14:05

Rødkløver

Løvangveien, Nes kommune

RB-koordinat her i 2023: 32V6369366664273 (50–100 m radius)

Ca. kl. 13.45

Kjell Magne Olsen hadde kløverhumle her den 6. august 2015

Rødkløver bra med planten her nå

Lupinsvingen, Nes kommune

Ca. kl. 14.10–14.15

Rødkløver – litt av planten, men ikke spesielt bra for kløverhumle her

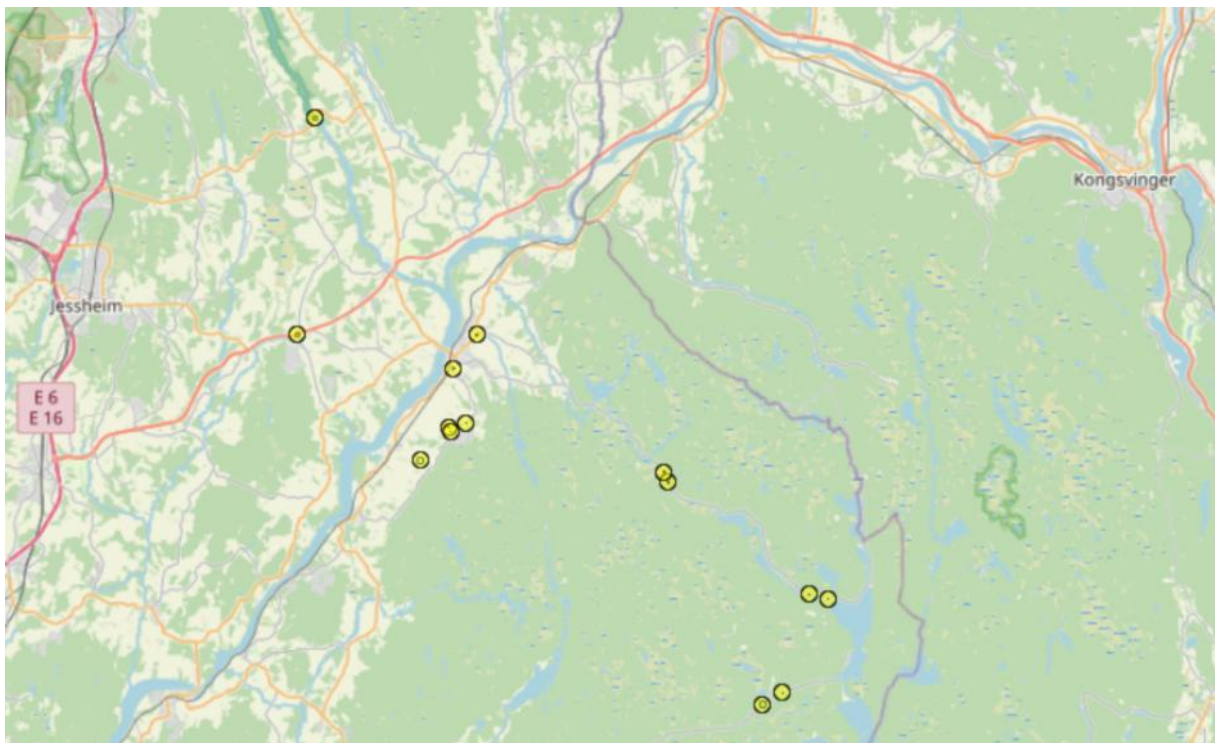
Vi kjørte hjem via Mangen og Bjørkelangen til Oslo, og stedvis godt med rødknapp og blåknapp. Også brukbart for kløverhumle her og der.

Ovliensbråten, Aurskog-Høland kommune

Ca. kl. 19:05–19:15 (ikke noe relevant for kløverhumle notert her)

Søndre Ovlien, Aurskog-Høland kommune

Ca. kl. 19:25–19:35 (ikke noe relevant for kløverhumle notert her)

Lokaliteter som vi sjekket den 27. juli 2025, men ikke alle av dem aktuelle for kløverhumle.
Kart: Christian Steel.

Kommunene Eidsvoll og Hurdal 28. juli 2025

Roald Bengtson (RB) og Eivind Krey Nitter (EKN)

Varmt og mye sol, lite vind, en del skyer og litt regn. Meldt opptil rundt 23 grader Celsius i skyggen.

Vi sjekket de to lokalitetene med tidligere funn av kløverhumle i Eidsvoll kommune og de to tidligere lokalitetene med funn av kløverhumle i Hurdal kommune, og i tillegg mye rekognosering i form av å kjøre rundt med bil. Det var slått mange steder, og slikt som rødkløver var ofte langt på vei avblomstret.

S for Hjera, Eidsvoll kommune

32V6217986684103 (radius 50 m)

Christian Steel fant kløverhumle her 9. august 2015

Vi sjekket i området, men ikke fint nå (heller ikke fint under sjekk her i 2023)

Ca. 50 m SØ for Circle K, Dalkrysset, Eidsvoll kommune

32V6209016681576

Jf. Øystein Wangens funn av kløverhumle og slåttehumle her 8. juli 2020

Langt bedre her i 2023 enn da vi var innom denne dagen i 2025. Nå så det ikke fint ut for kløverhumle. Både mer gjengroing og fortsatt mye av fremmede planter, samt tørkepreget.

Meieriødden (300 m ØSØ for Hurdal kirke), Hurdal kommune

S for Rådyrstigen 1 og Vestsidvegen (hovedveien)

32V6134326698699 (ca. senterkoordinater for engen, med 50 m radius)

Vi var her rundt kl. 17.00 denne dagen. Det var her RB fant kløverhumle (en hann) ny for Hurdal kommune den 4. september 2015. Funnstedet fra 2015 er nær hovedveien, men engen strekker seg langt utover mot Hurdalssjøen. Godt med rødkløver og fuglevikke i blomstring den 28. juli 2025, og dermed fortsatt egnet for kløverhumle her.

Meieriodden i Hurdal den 28. juli 2025 kl. 16.58. Fortsatt fine forhold for kløverhumle her. Godt med rødkløver og fuglevikke i blomstring. Foto: Roald Bengtson.

Jåterudsletta, ca. 225 m NV for Hurdal kirke, Hurdal kommune

32V6129216698924

Langs Fv180 Skrukkelivegen

Jf. funn av en kløverhumledronning her den 22. juni 2016 på koordinatet over her. Funnet ble gjort av EKN, Erik Wegge Bergvik og RB. Ikke så lovende habitat her lenger.

Glassverkveien 19, 21, 23 og 25, Opperudholtet, Hurdal kommune

Mellom nordenden av Hurdalssjøen og Hurdal Verk

Fine rødkløverenger her

Nannestad kommune 10. september 2025

Roald Bengtson (RB), Kåre Homble og noe med Lars Grani

Været var varmt med mye rundt 19–20 grader Celsius i skyggen. Mye sol, men tidvis en del skyet og en del vind.

I nærheten av Eikstua

32V6125006671185

Først en stund her om formiddagen, og så kl. 15.50–18.35 igjen

Stor eng med masse rødkløver i frisk blomstring

Noen humler i sving

Foto kl. 11.45 med Homble på (se under her)

Slåttehumle arbeider uten pollenklumper tatt med på sprit ca. kl. 16.20, og en annen arbeider av arten uten pollenklumper kl. 17.10 ble fotografert på glass

Stor rødkløvereng med god blomstring i nærheten av Eikstua i Nannestad den 10. september 2025 (kl. 11.45). Ikke minst hanner av kløverhumle kan fortsatt være i sving så sent i sesongen. To arbeidere av slåttehumle ble funnet her denne dagen. Kåre Homble er med på bildet. Foto: Roald Bengtson.

Sandberg, Holter

Koordinater i sørenden: **32V6128146670146**

Stor rødkløverfrøåker (jf. også 22. juli i år, da RB og CS var innom her)

Ca. kl. 12.00–15.05

Fortsatt en del felt med friskere rødkløverhoder. Fotografert kl. 12.09 (se side 39).

Fortsatt en del rødkløver i blomstring her i den 40–50 dekar store rødkløverfrøåkeren på Sandberg i Holter i Nannestad den 10. september 2025 (kl. 12.09). Foto: Roald Bengtson.

Oppsummering og forslag til veien videre

Den eneste tidligere rapporten det henvises til i denne rapporten fra 2025 er følgende:
Bengtson, R. 2024. Overvåking av kløverhumle på Romerike i 2023. Rapport fra La Humla Suse til Miljødirektoratet og Statsforvalteren i Oslo og Viken. 162 s.

Utgangspunktet for prosjektet i 2025

Siden det ikke ble funnet kløverhumle i det store prosjektet på Romerike i 2023 (se Bengtson 2024), ble det i 2025 ekstra viktig å gjenfinne arten noen steder selv om også negative funn er interessante/viktige. I motsetning til for eksempel 2015, må 2023 ha vært tidenes uår for kløverhumle på Romerike. Men i 2025 var det grunn til å være mer optimistisk i dette generelt bedre insektåret, og nå ville også flere antatt mer «sikre lokaliteter» for kløverhumle bli undersøkt. Veikanter og andre skrotemarklokaliteter (sterkt endret fastmark) som hadde gode kløverhumlehabitat i 2015 og ofte videre i noen få år framover, har i senere år av ulike årsaker ofte hatt lite egnede forhold for kløverhumle. Eksempler på ugunstige faktorer er slått i veikanter i perioden kløverhumlene trenger blomster i disse fra rundt 1. juni og til utover i august, gjengroing med stedegne og fremmede problemplanter, samt ulike prosjekter med for eksempel graving og planering/nedbygging.

Situasjonen for kløverhumle på Romerike før 2015

Vi vet svært lite om hvordan situasjonen var for kløverhumle på Romerike før 2015, for i det året ble kløverhumle funnet ny for storparten av de elleve kommunene som tilhører regionen. Det ble lett mye etter kløverhumle på Kjeller og omegn i daværende Skedsmo kommune (nå en del av Lillestrøm kommune) allerede i perioden 2012–2014, men det var først i 2015 at godt med arten ble påvist her.

Hvor det ble lett mest i 2025, og resultatene

I dette prosjektet i år ble det lett klart mest i kommunene Lillestrøm, Ullensaker og Nes – i og med at dette er kommuner som har mange funn av kløverhumle siden 2015. I tillegg er Nannestad en god kommune for kløverhumle, men kommunen ble likevel nedprioritert fordi prosjektet hadde klart begrenset med penger til rådighet. Uansett vil kvantitet gå på bekostning av kvalitet. Derfor var det like greit å lete ekstra på noen antatt gode lokaliteter, og flere av dem med tidligere funn av kløverhumle. Imidlertid var det kun langs Ullershovvegen i Nes kommune at kløverhumle ble gjenfunnet på steder med tidligere funn (i 2022). Alle de andre funnene var på steder der kløverhumle ikke var kjent fra tidligere. Det ble totalt funnet minst ti individer av kløverhumle, og alle med unntak av det ene i Ullensaker var i Nes. Funnene er lagt inn i *Artsobservasjoner* og kan følgelig søkes opp i *Artskart* også, samt at de selvsagt i tillegg er presentert i denne rapporten.

Habitatene der kløverhumle ble funnet i 2025

Flere av funnene av kløverhumle i 2025 ble gjort i habitater med tilrettelegging. Og samtlige av dem (med ett unntak, fra Nannestad), stammer fra dette prosjektet. Det er pr. 29. oktober ingen andre kjente funn av arten i Norge i 2025. Tiltakene var neppe alltid gjort med tanke på kløverhumle/pollinatorer, men uansett er effekten og ikke formålet det viktigste i vår sammenheng. Det kan her henvises til funnet i Ullensaker 12. juni der kløverhumledronningen gikk på sådd rundbelg og rødkløver, mens noen av funnene i Nes kommune 21. og 27. juli ble gjort på sådd rødkløver (unntak var i veikanter og på annen skrotemark der rødkløveren mest kommer opp av seg selv på grunn av frøbank i jorden). Lokaliteten ved Vilbergvegen 124 i Ullensaker var neppe undersøkt med henblikk på kløverhumle før, og den var kanskje heller ikke egnet for arten før rundbelg og rødkløver ble

sådd her for første gang antagelig i 2024. I området langs Stensboddvingen i Nes kommune var det flotte rødkløverstriper i lange baner mellom for eksempel grusvei og kornarealer, men det vites i skrivende stund ikke hvor lenge såing av slike har vært praksis her.

Funn av noen andre rødlistearter

Også noen andre rødlistearter kommer man gjerne over under arbeid med kløverhumle, og disse funnene vil publiseres senere. Det gjelder i hvert fall slåttehumle (NT), lundgjøkhumble (VU) og gulstripet bjørneblomsterflue (VU) i dette prosjektet i 2025.

Lite generelt stoff er med i denne rapporten

Det er tatt med lite generelt stoff her og nå, for slikt er fyldig presentert i Bengtson (2024). Eksempler er tiltak med tanke på kløverhumle – som kan gjelde såing, slått og fjerning av stedefil nitrofil vegetasjon og fremmede problemplanter, samt informasjonskampanjer.

Situasjonen for kløverhumle

Kløverhumle er nok en truet art mest fordi at dronningene våkner opp sent (mange musebol er da allerede okkupert av andre humler) og fordi dagens kulturlandskap ofte har spesielt lite å tilby av egnede planter i blomstring i noen uker fra sent i mai. Senere i juni og i hele juli, samt inn i august, er det ofte nok av attraktive planter i blomstring for kløverhumle en rekke steder. Tiden fra kløverhumledronningenes oppvåkning av vinterdvalen en gang fra sent i mai eller i begynnelsen av juni og en to–tre uker framover kan derimot ha lite å by på der det for eksempel ikke finnes gjerdevikke (og den planten utkonkurreres gjerne fort). Imidlertid er det flere andre plantearter med blomstring i mai–juni som egner seg for kløverhumle, både av stedegne og hageplanter.

Tanker om veien videre

Det bør holdes fram med årlig kartlegging/overvåking av kløverhumle og lokaliteter, og i et betydelig større omfang enn i år. Kløverhumle bør dessuten bli en *prioritert art etter naturmangfoldloven*, for tiltak som monner bør settes inn nå før arten blir enda sjeldnere og mer truet. Vi vet ganske mye om hva som fungerer for kløverhumle, og tilrettelegging for denne humlen vil samtidig hjelpe ikke minst også andre langtungete humler (blant annet NT-arten slåttehumle som det heller ikke er så mange funn av i senere år).

Det som fungerer er gunstig og forutsigbar drift med henblikk på kløverhumle år etter år, i motsetning til situasjonen på skrotemark (sterkt endret fastmark) som gjerne gir gode forhold noen få år før suksessjon med stedefil og problematisk fremmed vegetasjon og/eller menneskers inngrep gir ugunstige forhold igjen. Det bør bli mer attraktivt for bønder og andre å dyrke rødkløver, enten som en ingrediens i enger til dyrefôr eller i åkere for frøsanking. Ekstensiv/tilpasset beiting i ravinedaler har gitt gode kløverhumlehabitater blant annet i Nannestad kommune, og slåttemark som hevdes har ofte godt med planter i erteblomstfamilien i tillegg til for eksempel engkall. Egnede planter for kløverhumle kan også sås/fremelskes på deler av arealet i parker, ved bedrifter og i private hager. Alt monner.

Denne publikasjonen kan refereres slik:

Bengtson, R. 2025. Overvåking av kløverhumle på Romerike i 2025. Rapport fra La Humla Suse til Miljødirektoratet og Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus. 41 s.